

Utbildningsinspektion i Hackås och Kövra skolor förskoleklass och grundskola årskurs 1–6

Innehåll

Inledning	1
Underlag	1
Beskrivning av Hackås och Kövra skolor	2
Sammanfattande bedömning.....	2
Bedömning av resultaten.....	3
Bedömning av genomförandet.....	5
Bedömning av förutsättningarna	8

Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i och besökt skolorna den 19 och 20 september 2006. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen avser att visa hur verksamheten genomförs samt dess förutsättningar och resultat. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanerna och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbplats (www.skolverket.se/Inspektion).

Kommunen har ansvar för att de brister inspektörerna lyfter fram i den sammanfattande bedömningen åtgärdas. Åtgärderna skall redovisas till Skolverket inom tre månader vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen inom två år.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från Bergs kommun och Hackås och Kövra skolor, dels den information som samlats in under besöket. Rapporten grundas även på annan information om kommunen och skolan från exempelvis Skolverkets nationella uppföljningssystem.

I skolorna intervjuades rektorn, personal och elever samt föräldrar med barn i olika årskurser. Inspektörerna besökte verksamhet och lektioner i förskoleklass och årskurserna 1–6. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns på skolan utgör underlag för kvalitetsbedömningen.

Rektor har tagit del av och givits möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.

Beskrivning av Hackås och Kövra skolor

Hackås skola	Antal elever
Skolbarnsomsorg	45
Förskoleklass	8
Grundskola	80
Obligatorisk särskola	1

Kövra skola	Antal elever
Skolbarnsomsorg	17
Förskoleklass	1
Grundskola	33

Rektorsområdet består av två skolor, Hackås skola och Kövra skola. Utbildningen vid skolorna omfattar förskoleklass och årskurserna 1–6. Skolorna är belägna ett par mil från varandra och ligger vid Storsjön i Bergs kommun, 4–5 mil sydväst om Östersund. Skolorna ligger i ett glesbygdsområde och många elever åker skolskjuts till skolan. Den pedagogiska personalen är organiserad i arbetslag. Eleverna är organiserade i både årskursvisa och åldersblandade grupper. Skolbarnsomsorgen är lokalintegrerad i Hackås skola. I Kövra skola är skolbarnsomsorgen integrerad i den förskola som ligger intill skolan.

Båda skolorna är naturskönt belägna med närhet till sjö och skog. De har tillgång till fotbollsplan och skridskobana.

Eleverna i Kövra skola får sin undervisning i slöjd och simundervisning vid Myrvikens skola som är den skola där både eleverna vid Kövra skola och Hackås skola går i årskurserna 7–9.

Sammanfattande bedömning

Bedömningarna av kvaliteten i utbildningen vid Hackås skola och Kövra skola av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanen och övriga skolförfattningar.

Inspektionen visar att eleverna i huvudsak har en trygg och i flera avseenden trivsam lärandemiljö. Skolorna behöver dock utveckla det förebyggande arbetet mot kränkande behandling så att alla elever kan känna sig trygga i skolan och språkbruket blir mindre hårt.

Flertalet elever bedöms nå de nationella målen för årskurs 5. Skolorna behöver dock bli bättre på att analysera resultaten över tid.

Medvetenheten om de nationella målen kan förbättras hos lärarna och elever och bli mer styrande för undervisningen. Arbetet med att följa elevernas kunskapsutveckling bör också förbättras.

Eleverna har goda förutsättningar i fråga om tillgång till personal. De materiella förutsättningarna i form av tillgång till undervisningsmaterial är i huvudsak bra. Båda skolorna har tillgång till en mycket fin utemiljö med fina möjligheter till undervisning i naturen vid sjö och skog.

De behov av förbättringsinsatser som finns inom de båda skolorna pekar på att skolornas systematiska kvalitetsarbete behöver förbättras, vilket bland annat

innebär att rektorn bör ta ett ökat ansvar för att synliggöra de resultat som uppnås och initiera förbättringsarbete i förhållande till resultaten.

Inspektörerna bedömer att nedan angivna brister snarast måste åtgärdas.

- Hackås skola upprättar inte individuella utvecklingsplaner för alla elever (7 kap. 2 § grundskoleförordningen).
- Undervisning i hem- och konsumentkunskap genomförs inte i Hackås skola så att eleverna ges möjlighet att nå målen i årskurs 5 (2 kap. 6 § grundskoleförordningen).

Inspektörerna bedömer att det finns behov av förbättringsinsatser på skolan inom följande områden.

- Arbetet med att följa upp elevernas kunskaper i fler ämnen än svenska, engelska och matematik.
- Skolornas resultat bör bli underlag för ett systematiskt förbättringsarbete.
- Information till föräldrar och elever om målen för utbildningen.
- Elevernas möjligheter till inflytande över sitt eget lärande och över undervisningen behöver utvecklas för de äldre eleverna vid Kövra skola.
- Det förebyggande arbete mot kränkande behandling.
- Skolornas arbete med individuella utvecklingsplaner avseende innehåll och kvalitet.
- Skolornas analys av de stödinsatser och arbetsmetoder som används samt kvaliteten på de åtgärdsprogram som upprättas.
- Kvalitetsredovisningen så att den tydligare omfattar i vilken utsträckning de nationella målen för utbildningen har förverkligats samt analys av resultaten.
- Det pedagogiska ledarskapet behöver utvecklas.

Bedömning av resultaten

Inspektörerna har granskat hur väl skolans elever utvecklar kunskaper, normer och värden enligt de nationella målen för lärandet särskilt angivna i skollagen, läroplanerna, de nationella kursplanerna och programmålen.

Kunskaper, utveckling och lärande

I Hackås skola är verksamheten i förskoleklass integrerad med årskurs 1. Enligt inspektörernas bedömning är verksamheten i förskoleklassen planerad utifrån läroplanens intentioner och eleverna ges förutsättningar att utvecklas i den riktning som målen för skolformen anger. I Kövra skola finns endast en elev i förskoleklass, vilket enligt både intervjuer och observationer, medför att verksamhet anpassad för elevens behov är svår att uppnå.

Läroplanen förutsätter att en skola skall erbjuda en allsidig och utvecklande miljö. En skola med ett fåtal elever kan innebära begränsningar av möjligheterna till samarbete, social fostran och utveckling. Enligt inspektörerna är det därför viktigt för Kövra skola att i sitt arbete ständigt beakta ovanstående samt utveckla samarbetet med andra skolor. De påbörjade samarbetet med den i området nystartade förskolan är också viktigt för att skapa en allsidig och utvecklande miljö.

Båda skolorna genomför de nationella ämnesproven i årskurs 5 och uppger att de flesta eleverna uppnår målen. Kövra skola upprättar kunskapsprofiler för eleverna i svenska, engelska och matematik utifrån resultaten i de nationella ämnesproven. Dessa kunskapsprofiler kommuniceras med elever och föräldrar. De utgör också underlag för fördelning av resurser. Skolorna följer dock inte upp och analyserar resultaten systematiskt över tid. Det saknas även diskussioner om vilken påverkan resultaten bör få på undervisningens innehåll och arbetssätt. Inspektörerna bedömer att skolorna på ett mer systematiskt sätt bör följa upp och dokumentera elevernas kunskapsutveckling i samtliga ämnen. Inspektörerna bedömer också att det är viktigt att skolornas resultat inte enbart används för åtgärder på individ- och grupp-nivå, utan också utgör ett underlag för diskussioner på skolnivå om hur undervisningen kan utvecklas.

Normer och värden

Inspektionen visar att elevernas lärandemiljö i huvudsak är trygg och trivsamt. Vid intervjuer betonas fördelarna med "den lilla skolan" och den trygga miljön i de båda skolorna. Samtidigt innebär "litenheten" att elevernas kamratrelationer begränsas. Det framkommer vid intervjuer att det förekommer en del oro i skolorna, framför allt bland de äldre eleverna. Kränkande språkbruk och andra kränkningar är relativt vanligt förekommande vid båda skolorna. De olika intervjuer inspektörerna genomfört styrker bilden av att skolorna i huvudsak utgör en trygg miljö för eleverna, men att det finns svårigheter som skolorna i högre utsträckning bör bearbeta trots att intervjuerna ger en bild av att miljön över tid förbättrats för eleverna. I båda skolorna finns en ambition att skapa en bra miljö och det genomförs också insatser. Inspektörerna vill dock understryka skolans och rektorns ansvar när det gäller att vidta åtgärder för att förebygga och motverka kränkande behandling.

Inspektionen visar att elevernas lust att lära vid Kövra skola avtar med stigande ålder och eleverna uppger att de längtar efter att börja vid den större Myrvikensskolan i årskurs 7. Inspektörerna vill därför påpeka att enligt läroplanen skall elevernas nyfikenhet och lust att lära utgöra en grund för undervisningen. Det är därför viktigt att undervisningen innehåller utmaningar för alla elever och stimulerar elevernas nyfikenhet och lust att lära.

Skolorna arbetar för att förebygga mobbning och annan kränkande behandling. Det framförs motstridiga bilder av hur målmedvetet det förebyggande arbetet bedrivs vilket bör föranleda förbättringsinsatser inom området. Inspektionen visar dock att skolorna tar tag i uppkomna situationer på ett bra sätt. Inspektörerna bedömer att det förebyggande arbetet mot kränkande behandling bör intensifieras.

Från och med den 1 april 2006 råder ett uttryckligt förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever. Den nya lagens (SFS 2006:67) ändamål är att främja barns och elevers lika rättigheter oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder samt att förebygga och förhindra trakasserier och annan kränkande behandling. Skolorna är skyldiga att bedriva ett målinriktat arbete för att främja dessa ändamål och bland annat se till att det upprättas en likabehandlingsplan i varje skola och förskola. I planen skall planerade åtgärder redovisas. Planen skall följas upp varje år. I det målinriktade arbetet ingår även att vidta åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för trakasserier och annan kränkande behandling. Vid inspektionstillfället hade Kövra skola

en handlingsplan mot kränkande behandling. Programmet kan inte anses motsvara en sådan likabehandlingsplan som den nya lagen kräver då den saknar perspektivet vuxen– barn, när det gäller mobbning samt saknar konkreta förebyggande åtgärder. Vid Hackås skola fanns vid inspektionstillfället en plan mot mobbning som på samma sätt som Kövra skolas handlingsplan inte kan anses motsvara en likabehandlingsplan enligt den nya lagen. Vid Hackås skola saknar planen också diskrimineringsgrunderna.

Den 15 oktober 2006 trädde nya bestämmelser i kraft som innebär att likabehandlingsplanen skall upprättas, följas upp och ses över under medverkan av barnen eller eleverna vid den verksamhet för vilken planen gäller. Utformningen och omfattningen av barnens eller elevernas deltagande skall anpassas efter deras ålder och mognad.

Bedömning av genomförandet

Inspektörerna har granskat arbetet med arbetsmiljön, föräldrarnas och elevernas delaktighet, innehåll, organisation och arbetssätt i undervisningen, individanpassning och stöd, utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning, kvalitetssäkring och förbättringsarbete, skolledning och intern kommunikation. Nationella riktlinjer för arbetet finns i skollagen, läroplanen och i andra författningar för respektive skolform.

Pedagogisk verksamhet

Enligt läroplanen, Lpo 94, skall skolan sträva efter att eleverna utvecklar ett allt större inflytande över sin utbildning. Inom rektorsområdet varierar elevernas möjligheter till inflytande och ansvarstagande för det egna lärandet mellan grupperna och skolorna. I de elevgrupper vid Hackås skola där eleverna är medvetna om målen för utbildningen uppger de också att de har inflytande över sitt lärande i högre grad än i andra elevgrupper. Inflytandet i undervisningen vid Kövra skola sträcker sig oftast till att eleverna få bestämma i vilken ordning de utför olika uppgifter. De äldre eleverna kan dock ibland få påverka redovisningsformer. Eleverna vid Hackås skola uppger vid intervjuer att de önskar få påverka lärandet i än större utsträckning än de får idag. De vill vara med och påverka arbetssätt, arbetsformer och innehåll i undervisningen. Eleverna vid Kövra skola är inte lika intresserade av att utöva inflytande vilket inspektörerna kopplar samman med deras brist på lust att lära. Eleverna är, trots skillnader mellan grupper, endast i ringa omfattning medvetna om målen för utbildningen vilket gör att deras möjligheter att påverka innehållet begränsas. Inspektörerna bedömer att skolorna som ett led i att öka elevernas möjlighet till inflytande bör sträva efter att ge samtliga elever, anpassat till deras mognad och ålder, mer inflytande över sitt lärande samt kunskap om målen för utbildningen.

Undervisningen i Kövra skola är huvudsakligen traditionellt inriktad. Eleverna arbetar en stor del av tiden på egen hand i sina läromedel och läromedlen tenderar att styra undervisningens innehåll och arbetssätt i stället för läroplaner och kursplaner. Inspektörerna vill tydliggöra att det är målen i kursplanerna som skall styra undervisningen och timplanen som skall styra fördelningen mellan olika ämnen. Detta blir särskilt viktigt mot bakgrund av att skolorna saknar systematik i att följa upp resultat i andra ämnen än svenska, matematik och engelska.

Vid Hackås skola har lärarna i årskurserna 4–6 inlett ett försök med så kallad nivågruppering för att försöka möta elevernas olika behov av stöd och stimulans. Försöket skall utvärderas under terminen. Inspektörerna vill uppmärksamma skolan på att verksamheten i grundskolan i huvudsak skall organiseras så att eleverna har en sammanhållen och gemensam studiegång. Undervisningen skall anpassas efter elevernas behov och förutsättningar. En indelning efter kunskaps och prestationsmässiga förutsättningar i ett ämne under en begränsad tid kan vara motiverat utifrån ett pedagogiskt syfte om det inte leder till för lågt ställda förväntningar på eleverna. Elevernas resultat skall fortlöpande följas upp varvid organiseringen av undervisningen omprövas. Verksamheten bör bygga på en genomtänkt pedagogisk planering så att varje elev har möjlighet att nå målen för utbildningen och förverkliga sina möjligheter.

Vid intervjuer framkommer en osäkerhet om det finns elever i skolorna som inte får det särskilda stöd de har rätt till samt om alla elever i behov av särskilt stöd har åtgärdsprogram vid Hackås skola. Enligt grundskoleförordningen skall åtgärdsprogram utarbetas för elever som är i behov av särskilt stöd. Inspektörerna finner också att de åtgärdsprogram som upprättas vid de båda skolorna är av varierande kvalitet. Det är därför viktigt att skolorna utvecklar en gemensam kunskap om hur mål och åtgärder kan beskrivas i åtgärdsprogram. Det är också viktigt att i dessa förtydliga ansvarsfördelningen mellan individ, hem och skola så att det tydligt framgår vilka åtgärder skolan skall vidta för att eleverna skall nå målen. Stöd ges både inom och utanför klassens ram. Vanligt är att assistent tillsätts för att stödja elever i behov av särskilt stöd. Inspektörerna bedömer att skolan bör utvärdera sina former för stödundervisning och skapa tydligare rutiner för att utvärdera om rätt stöd ges samt säkerställa att åtgärdsprogram upprättas för alla elever i behov av särskilt stöd. Det är också viktigt att utvärdera assistenternas roll i arbetet med elever i behov av särskilt stöd.

Utvärdering av lärandet och bedömning av kunskapsutveckling

Förtroendet med de nationella målen och det uppdrag lärarna enligt läroplanen har, varierar mellan olika pedagoger och mellan skolorna. Inspektörerna bedömer att personalen i större utsträckning behöver diskutera målen att sträva mot och att dessa mål i högre utsträckning kopplas till undervisningen.

Inspektionen visar att elever och föräldrar i allmänhet har liten kännedom om målen i kursplanerna för respektive ämne. Särskilt tydligt är detta avseende andra ämnen än svenska, engelska och matematik. Enligt inspektörerna kan detta medföra svårigheter för eleverna att utveckla sin förmåga att själv bedöma sina resultat. Vidare kan föräldrars bristande kännedom om kursplanernas mål innebära att föräldrarna inte tydligt kan följa och relatera elevernas kunskapsutveckling till målen för utbildningen. Dokumentation av elevernas kunskapsutveckling är ett viktigt redskap för att kunna följa elevernas kunskapsutveckling och för att kunna bedöma när stödinsatser behöver sättas in.

Dokumentationen är en viktig förutsättning för den information som skall ges under utvecklingssamtalet. Från och med den 1 januari 2006 ställs krav på upprättande av en individuell utvecklingsplan för varje enskild elev vid utvecklingssamtalet. Diskussioner pågår om hur de båda skolorna ska arbeta med individuella utvecklingsplaner och i viss mån har arbetet påbörjats. Vid inspektionstillfället hade Hackås skola inte upprättat individuella utvecklingsplaner för alla elever. Planen skall vara ett måldokument där viktiga utvecklingsområden lyfts fram. Vid utvecklingssamtalet skall läraren i en framåtsyftande individuell ut-

vecklingsplan skriftligt sammanfatta vilka insatser skolan behöver göra för att eleven skall nå målen och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen och kursplanerna. Se vidare i Skolverkets Allmänna råd för individuella utvecklingsplaner, SKOLFS 2006:10.

Utvecklingssamtal genomförs en gång per termin. Elever och föräldrar är i stort sett nöjda med utvecklingssamtalen. Föräldrar uppger dock att de inte har fått tillräcklig information om de mål eleverna skall uppnå i de olika ämnena. Inspektörerna bedömer att skolorna bör förbättra informationen om kursplanernas mål till elever och föräldrar samt upprätta individuella utvecklingsplaner för alla elever. Inspektörerna vill också poängtera att skolornas arbete med de individuella utvecklingsplaner som finns bör förbättras avseende innehåll och kvalitet.

Uppföljning av elevernas kunskapsutveckling sker i skolorna i huvudsak på individnivå och av elevens klasslärare. Enligt rektorn och lärarna är dokumentation och uppföljning ett prioriterat utvecklingsområde i skolan. Elevernas resultat följs upp med de nationella ämnesproven i årskurs 5. Personalen använder sig också av de diagnoser som finns till läromedlet i matematik och engelska samt av lärarna konstruerade prov i slutet av vissa arbetsområden. Hackås skola använder sig också av läsutvecklingsschema, LUS, för att följa elevernas läsutveckling. Skolorna saknar dock system för att analysera och utvärdera elevernas kunskapsutveckling utifrån målen i kursplanerna. Inspektörerna bedömer att skolorna behöver förbättra sitt arbete med att följa upp och analysera resultaten i samtliga ämnen.

Kvalitetssäkring och förbättringsarbete

Hackås skola och Kövra skola har lokala arbetsplaner men dessa planer är inte ett tydligt verktyg för hur skolorna skall arbeta för att nå de nationella målen. Arbetsplanen i Hackås utgörs av en pärm där måldokument och handlingsplaner sorterats in under ett antal rubriker kopplade till verksamhetsplaneringen. Den plan som finns i Kövra är gammal och används inte.

Kvalitetsredovisningen används inte som underlag för skolornas kvalitetsarbete. Förbättrings- och utvecklingsarbeten förekommer endast sporadiskt vid de båda skolorna. Kvalitetsredovisning finns i båda skolorna men arbetet med kvalitetsredovisningen behöver förankras bättre hos personalen för att kunna utgöra ett verktyg i kvalitetsarbetet. Skolornas kvalitetsredovisningar saknar bedömningar av i vilken utsträckning de nationella målen förverkligats och en redogörelse för vilka åtgärder skolan avser att vidta för att öka måluppfyllelsen. Inspektörerna bedömer att det finns ett stort behov av insatser så att kvalitetsarbete och kvalitetsredovisning kan bli underlag för skolornas förbättringsarbete.

Skolans styrning och ledning

Hackås skola och Kövra skola leds av en rektor. Rektorn har sedan ett år tillbaka ansvaret för både Hackås skola och Kövra skola. Tidigare ansvarade rektorn för Hackås skola och en förskola. Kövra skola har bytt skolledare varje år de senaste tre åren och kommer att få ytterligare en ny skolledare då den nuvarande rektorn slutar sitt uppdrag en vecka efter inspektionstillfället. Fram till dess en ny rektor kan tillträda ansvarar områdeschefen samt en annan rektor i området för de båda skolorna. Sammantaget framgår i rapporten ett flertal förbättringsområden där det finns behov av att rektorn tar ett tydligt ledningsansvar.

Bedömning av förutsättningarna

Skolverket tar i inspektionen upp följande förutsättningar för utbildningen; tillgång till den utbildning som skall erbjudas, information om utbildningen, personalens kompetens samt tillgång till läromedel, pedagogiska material och utrustning. Nationella bestämmelser finns bl.a. i skollagen.

Tillgång till utbildning

Eleverna vid Hackås skola har inte undervisning i ämnena hem- och konsumentkunskap trots att det i kursplanen för ämnet finns mål att uppnå i årskurs 5. Inspektionen visar också att undervisning i de naturorienterade ämnena nästan enbart handlar om biologi. Det innebär att eleverna torde ha svårigheter att uppnå målen för årskurs 5 i de övriga naturorienterade ämnena.

Kommunen har enligt skollagen ansvar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna. Inspektörerna ser vid skolorna exempel där bestämmelserna till fullo inte följs. En bidragande orsak kan vara kunskaper om skolans styrdokument, vilket kommunen enligt skollagen skall se till.

Personalresurser, läromedel och utrustning

Skolorna och elevgrupperna är små. Vid båda skolorna är lärartillgången god. Lärarna undervisar i viss utsträckning i andra ämnen än de har utbildning i.

Verksamheten i de båda skolorna bedrivs i ändamålsenliga lokaler. Utemiljön är av mycket god kvalitet och inbjuder till både aktiva raster och stimulerande inlärning.

Eleverna har god tillgång till läromedel i form av böcker och laborativt material.

Genom att kommundelsbibliotek finns i skolans lokaler har skolorna tillgång till litteratur och i viss utsträckning också till bibliotekarie. Biblioteket i Hackås är större och mer välutrustat än biblioteket i Kövra men båda skolorna uppger att de har ett gott samarbete med biblioteken.

Datum	Ort
2007-01-26	Umeå

Ulrika Svedmark

Stefan Persson